

Tysklands utveckling en varning för Sverige

Dagens industri den 23 september 2026

Tyskland var länge Europas ekonomiska ankare. Nu stagnerar ekonomin samtidigt som den politiska mitten försvagas och ytterpartierna växer. Sverige bör se utvecklingen som en varning. Just när Tyskland försöker stärka drivkrafterna till arbete och investeringar diskuterar vi reformer som riskerar att försvaga motsvarande styrkor här.

Den tyska modellen byggde på billig rysk energi, stark efterfrågan från Kina och en konkurrenskraftig exportindustri. Den fungerar inte längre som förr. Industrin pressas, investeringarna är svaga och framtidstron har försämrats. Ekonomin förklarar inte ensam den politiska turbulensen, även migration, regionala klyftor och bristande tillit spelar stor roll.

Men när välståndet slutar växa blir missnöjet starkare och kompromisserna svårare.

Förbundskansler Friedrich Merz försöker därför reformera. Tyskland behöver fler arbetade timmar, hållbarare pensioner, bättre barnomsorg, lägre skatter och regelkostnader för företag samt bättre tillgång till kapital. Problemet är att reformerna kommer sent. När tillväxten redan har försvagats och misstron vuxit framstår även nödvändiga förändringar lätt som nya uppoffringar.

Ur ett svenskt perspektiv är reformlistan slående. Mycket av det Tyskland eftersträvar finns redan här. Sverige har högt arbetskraftsdeltagande, inte minst bland kvinnor, individuell beskattning och utbyggd barnomsorg. Pensionssystemet bygger på livsinkomst och automatisk balansering. Vi har djupa kapitalmarknader, stort pensionskapital, relativt starka offentliga finanser och en mer digital offentlig förvaltning.

Sverige är inget föredöme i varje avseende. Bostadsmarknaden, integrationen, skolan, elförsörjningen och infrastrukturen har stora brister. Skatten på arbete är hög. Men 1990-talets reformer gav oss bättre förutsättningar att möta ekonomiska och demografiska förändringar. Därför bör vi vara försiktiga med att gradvis montera ned dem.

Ett slopat karenssavdrag skulle stärka tryggheten för människor som inte kan arbeta hemifrån och kan minska risken att sjuka går till jobbet. Det är legitima argument. Men lägre kostnad för korttidsfrånvaro kan också öka sjukfrånvaron och minska antalet arbetade timmar. Riktade skydd för utsatta grupper och personer med återkommande sjukperioder är bättre än att avskaffa självriskan för alla.

En höjd garantipension kan hjälpa äldre med små marginaler. Men om en allt större del av pensionen bestäms av politiska tillägg försvagas sambandet mellan arbete, avgifter och pension. Äldres fattigdom bör bekämpas träffsäkert, exempelvis genom bostadstillägget, utan att livsinkomstprincipen urholkas.

Höjda marginalskatter påverkar viljan att utbilda sig, ta större ansvar och arbeta en extra timme. En miljardärsskatt kan låta exakt riktad, men stora förmögenheter består ofta av ägande i företag. Värderingsproblem och kapitalrörlighet kan leda till att investeringar och ägande flyttas, medan intäkterna blir mindre stabila än beräknat.

Vart och ett av förslagen kan motiveras med trygghet eller fördelning. Men det är den samlade effekten som räknas. Om skatten på den extra arbetsinsatsen höjs, ersättningen vid frånvaro blir

generösare och pensionen mindre beroende av arbetslivets längd försvagas drivkrafterna steg för steg. Åtgärder som ska skapa trygghet kan då minska de resurser som tryggheten ska finansieras med.

Det är dessutom lättare att förbruka ett lands reformkapital än att bygga upp det. När hushåll och företag har anpassat sig till nya bidrag, skatter och regler uppstår starka intressen för att behålla dem. Att återställa arbetsincitament och finansiell hållbarhet blir både ekonomiskt och politiskt svårt.

Det är den viktigaste lärdomen från Tyskland. Först försvagas investeringarna, produktiviteten och skattebasen. Därefter krymper utrymmet för välfärd. Till sist måste reformer genomföras när väljarnas förtroende redan har minskat och polariseringen vuxit.

Den svenska modellens styrka har inte varit ett val mellan trygghet och tillväxt, utan en omfattande välfärd finansierad av hög sysselsättning, tydliga arbetsincitament och stabila institutioner. När en ny politisk inriktning nu formas bör den principen försvaras. Sverige bör inte avveckla det Tyskland försöker återuppbygga.

Fredrik Sjöholm